

EU behöver stärka samarbetet om migrationspolitiken

Kriser kan i bästa fall ge anledning till såväl eftertanke som nytänkande. EU-länderna kämpar mot coronaviruset med extraordinära medel och stängda gränser. Samtidigt famlar de efter samarbeten på den europeiska nivån. Migrationsfrågan har visserligen hamnat i medieskugga men problemen förblir olösta. Krisen vid gränsen mellan Turkiet och Grekland har visat att EU behöver ett fungerande system för ansvarsfördelning för asylmigrationen. Vi menar att en del av lösningen på det problemet handlar om att också organisera övrig migration i mer ordnade former. Därför lanserar Delmi en ny rapport författad av Bernd Parusel, som kommer med förslag på hur laglig migration kan fungera som ett alternativ till asyl för individer som saknar skyddsbehov.

Turkiets öppnande av gränsen mot Grekland i syfte att få EU:s stöd i Idlib-kampanjen har lett till ett åsidosättande av asylrätten i Grekland. Det har varit ett kaos av vattenkanoner, tårgas, våld och skadade som följt på Turkiets försök till utpressning av EU. Denna nya kris visar tydligt att EU behöver agera mer proaktivt. De europeiska ledarna Merkel, Macron och Johnson lovade Erdoğan att de skulle utöka de tidigare utlovade 6 miljarderna euro i utbyte mot turkisk migrationskontroll. Men den nya EU-kommissionen med Ylva Johansson som migrationskommissionär behöver ta verkningfulla initiativ på hela migrationsområdet för att systemet ska bli uthålligt.

Att människor dagligdags försöker ta sig till Europa eller Sverige i förhoppning om att få stanna är inget övergående fenomen. Migrationstrycket kommer sannolikt att öka framöver. Både de som hyser en välgrundad fruktan för förföljelse och de som främst söker möjligheter till en bättre framtid har ofta en blandning av ekonomiska och politiska motiv för att lämna sitt hemland. EU kan därför inte vara passiva utan bör stärka samarbetet med omvärlden.

EU har länge försökt rycka undan mattan för dem som ägnar sig åt det hasardspel som modern människosmuggling utgör för enskilda migranternas liv och hälsa. En studie av 29 europeiska stater har visat att en 10% ökning i avslagsbeslut på asylansökningar ökar antalet s.k. irreguljära migranter med i genomsnitt 2-4%. På liknande sätt leder en 10% ökning av avslagsbeslut på ansökningar om korttidsvisum till en ökning av irreguljära gränspassager med 4-7%. Att enbart bekämpa smuggling löser alltså inte dessa problem.

Inte heller kan ett enskilt EU-land i längden inta en mer generös hållning än övriga länder inom EU. Sverige har gjort väldigt mycket för att bistå skyddsbehövande. Nyligen visade en studie att antalet asylsökande i Sverige steg dramatiskt den första veckan efter den 3 september 2013. Den dagen beslöt Migrationsverket att i princip alla syriska asylsökande skulle ges permanenta i stället för temporära uppehållstillstånd. Detta var unikt i Europa och under de efterföljande veckorna ökade antalet asylsökande runt 200 procent. Enligt en tidigare Delmi-rapport om andelen asylsökande jämfört med medlemsstaternas BNP och befolkning tog Sverige 2008-2015 emot 3-4 gånger fler än vad som rimligen kunde förväntas. Från 2000-2019 har 756 000 asylsökande sökt asyl i Sverige, vilket är en historiskt hög nivå på 37 800 per år, jämfört med 1980-1999, då det kom ca 22 000 per år.

Sverige kan nu bidra till övriga EU med sina (kris-)erfarenheter. Delmi deltog nyligen i ett projekt som har resulterat i en rapport om det europeiska asylmottagandet. Utifrån bl.a. Sveriges krishantering 2015 visar den att alla redskap, inklusive registrering, mottagande,

asylprövning, omfördelning och återsändande av dem som fått avslag, behöver användas för att få till stånd ett välfungerande asylsystem. Ett Grekland som är satt under stark press behöver administrativt stöd, men flertalet andra EU-länder behöver också ta ett större ansvar som mottagarland.

Dessutom behöver Sverige bli mycket mer aktivt inom EU-samarbetet för att driva på för gemensamma lösningar. Ansvarsfördelning för flyktingar behövs inte bara inom EU, utan också i andra regioner och dessutom globalt. Men det behövs mer, bortom asyihanteringen. EU behöver undersöka alternativa lagliga vägar i ordnade former, inte minst då EU fortsatt har ett långsiktigt behov av arbetskraft men även då det kan lindra migrationstrycket.

I den rapport Delmi lanserar idag söker författaren Bernd Parusel identifiera lösningar som kan vara attraktiva för såväl migranter och arbetsgivare som enskilda EU-länder. Och som dessutom kan bidra till att motverka smugglarnas riskfyllda migrantresor. Rapporten visar bl.a. att både asylsökande och arbetskraftsmigranter kommer från vissa, specifika ursprungsländer. Därför bör Sverige verka för att förbättra matchningen av lämpliga kandidater i sådana ursprungsländer med arbetsgivare som behöver arbetskraft. Även diasporagrupper i Sverige kan bistå i liknande jobbmatchningar. Det finns också goda skäl att förbättra möjligheterna att studera i Sverige genom stipendier och utbytesprogram.

Delmi har även deltagit i ett annat europeiskt projekt vars slutrapport visar att EU-länder som Frankrike, Italien, Spanien och Tyskland har bilaterala avtal med ursprungsländer för samarbete kring arbetskraft och studier. Detta visar att det finns förutsättningar att kunna erbjuda lagliga vägar som alternativ till irreguljär migration. För Sverige är det emellertid svårnavigerade vatten, för medan EU-länderna vill behålla sin nationella kompetens på detta område söker Kommissionen en gradvis europeisering.

Sveriges regering har dock i den aktuella krissituationen ett momentum för att driva på samarbetet inom EU och vara mer aktivt gentemot den nya Kommissionen. Det handlar om att lösa akuta problem som Covid-19 och flyktingsituationen vid EU:s gränser, men också att verka långsiktigt och i förebyggande syfte. Det gäller inte minst att genom en mer aktiv diplomati bygga stabila och trovärdiga samarbeten med transit- och ursprungsländer kring migrationsfrågan. Arbetskraftsmigration skulle också på EU-nivå kunna bakas in i bredare överenskommelser om utvecklingssamarbete och handel på ett mer systematiskt och långsiktigt sätt. Ett stärkt samarbete är början på lösningen på vår tids största globala utmaningar. Det gäller för migrationsfrågorna, likväl som för pandemier.

Joakim Palme, ordförande Delmi

Kristof Tamas, kanslichef Delmi